

Pilīm un muižām vajadzīgs STĀSTS ne vien par vēsturi, bet arī šodien

Roberts Grinbergs vairāk nekā desmit gadus nodarbojas ar kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, atjaunošanu un attīstību. Viņa ikdienas darbs norit Baltijas muižu attīstības projektā Dānijā sadarbībā ar septiņām Eiropas valstīm.

Foto no R. Grinberga albuma

Lidija Kirillova

Tuvojas vasara, kad daudzus sāks urdīt nemiers – kurp doties, ko jaunu aplūkot? Geopolitiskā situācija joprojām nes nelabas vēstis no daudzu iecienītajiem galamērķiem Tuvajos Austrumos – Abū Dabī, Dubaijas un tā tālāk. Tad nu saistībā ar došanos pa Latvijas baltajiem lielceļiem pirmais mērķis, kas nāk prātā pašu zemes vērotājiem, ir pilis un muižas. Kurzeme, Zemgale, Vidzeme, Latgale – katrā ir ko redzēt, ko baudīt un sajūsmināties (ja vien augošās degvielas cenas neliks piebremzēt). Tāpēc, pirms sākusies aktīvā tūrisma sezona, vēlējamies rast kopskatu, kāda situācija ir ar ciemošanās vērtām pilīm, muižām un muižiņām Latvijā un Latgalē. Iztaujāšanai piekrita Latvijas Piļu un muižu asociācijas prezidents Roberts Grinbergs, kuru 30. martā amatā ievēlēja atkārtoti.

Sākums pirms ceturtdaļgadsimta

Latvijas Piļu un muižu asociācija kā organizācija tika dibināta 2000. gadā un pērn svinēja jubileju. Roberts Grinbergs stāsta, ka tas bijis laiks, kad par kultūras mantojumu kā par tūrisma plašākā nozīmē vēl nerunāja. Pamazām sabiedrības apziņā tika ieviesta doma, ka pilis un muižas var būt lielisks galamērķis ceļotājiem. Daudziem tas kļuva interesanti, sāka iekārtot viesnīcas, restorānus, jo līdz tam piļu un muižu ēkās bija, labākajā gadījumā, skolas vai pašvaldību administrācijas.

«Divdesmit piecu gadu laikā situācija bijusi dažāda – dažviet labāka, dažviet sliktāka. Pēdējos gados redzam, ka daudzviet pašvaldības nopietni sarosījušās un mēģina savus objektus atjaunot,» teic asociācijas vadītājs. «Līdz 2008. gada krīzei bija daudz spilgtu piemēru, kur privātie investori atjaunoja un veidoja ekskluzīvus objektus, pārvēršot tos par viesnīcām vai luksus restorāniem. Starp citu, tie visi joprojām darbojas.»

Būtībā asociācija ir kā jumts, zem kura apvienojas domubiedri – gan privātie, gan pašvaldības. Pašlaik tādu ir vairāk nekā 100 objekti. Asociācija rīko kopīgas akcijas. Viena no populārākajām ir «Apceļosim Latvijas pilis un muižas». Arī «Legendu nakts» ir asociācijas rīkots pasākums, kura tematika saskan ar rudens tumšajām nakstīm, spokiem un Visu Svēto dienu. Ir Vēsturisko parku un dārzu dienas, ir Restorānu nedēļa.

Latgalē atjaunoto objektu mazāk

Jautāts, kā uz kopējā fona izskatās Latgale, Roberts Grinbergs atzīst, ka reģionā atjaunoto objektu ir mazāk. Toties starp tiem ir vairākas ļoti populāras vietas, piemēram, Lūznavas muiža, arī Varakļāni, kur ļoti augstā līmenī saglabāties kultūrvēsturiskā mantojuma aspekts. Tas ir labais piemērs, kur bez miljonu investīcijām lēnām un pamazām sasniegts labs rezultāts, uzsvē Roberts Grinbergs.

«Viens no jaunpienācējiem Latgalē ir Ārdavas muiža, kur saimnieki jauni cilvēki. Šāda veida piemērs mazāk sastopams citos reģionos, bet Ārdavā redzam, ka jaunieši ir gatavi «krist» izaicinājumā un pierādīt sevi. Nesen asociācijā pēc padoma vērsās arī jaunieši no Daugavpils. Viņi in-

teresējās par Kalkūnes muižu, kas atrodas pilsētas teritorijā. Jā, objektam ir sava interesanta vēsture, bet pašlaik tas ir nepieejams, sliktā stāvoklī. Tajā pašā laikā novietojumam ir liels potenciāls. Iespējas attīstībai noteikti būtu,» pārliecināts asociācijas vadītājs.

Kā vēl viens pozitīvs piemērs minēts Daugavpils cietoksnis, kas ar savu plašo apbūves teritoriju pierādījis, ka arī tādu vidi var sakārtot. Ja sākumā licies, ka visām idejām būšot vajadzīgas nepanesamas summas, taču nu jau vairāku gadu garumā līdz ar Rotko mākslas centra atvēršanu viss ir izmainījies līdz nepazīšanai.

Pašvaldības un privātie

Piļu un muižu īpašnieki ir dažādi – pašvaldības un privātie. Arī uzskati, vēlmes un iespējas ir dažādas. Asociācija uzmanīgi sekojusi līdzi tam, kā gadu garumā notikuši Preiļu pils atjaunošanas darbi. Grinbergs uzsvē, būtiski, ka ideja nākusi no vietējiem cilvēkiem. No malas neviens nenāca un neteica – lūk, atjaunojiet. Taču pats svarīgākais, ka veikt darbus pieteicās vietējie celtnieki, kuriem sākotnēji nebija nekādas pieredzes vēsturisko ēku atjaunošanā. Kultūras mantojuma pārvalde uzticējās, saredzēja, ka viss var izdoties. Rezultātā tā arī notika, tagad uzņēmums ir viens no retajiem reģionā, kas var profesionāli veikt tādu specifiskus darbus. Tas ir liels atspazs un rada lavīnas efektu, kas ir pozitīvi.

«Lai gan rezultāts ir savā veidā butaforisks, kļūst skaidrs, ka ne vienmēr vajag radīt autentisku vēsturisko saturu. Arī laikmetīgā veidā var stāstīt par mantojumu un kultūras vēsturi, nemaz nav vajadzīgas garās kleitas un trīsstāvēģas parūkas. Cik zinu, pašlaik pilīņi nēpri uzsācis darboties restorāns. Apmeklētāju interese ir, taču jādomā, kā to nodrošināt arī turpmāk. Preiļu gadījumā vērtība ir tā, ka apkārt ir milzīga neskatā teritorija. Tā nav apbūvēta ar jaunāko laiku ēkām, parks ir unikāls apmeklētājiem. Restorāna īpašniekiem gribu ieteikt nevienu nekopēt, bet būt oriģināliem, parādīt sevi. Daudz kas atkarīgs no viena cilvēka – pavāra. Ja jums ir ideāls pavārs, varat atrasties kaut vai pilnīgā nekurienē, taču pie jums brauks arī pa grantētiem un putekļainiem ceļiem.»

Jautāts par to, kas ir aktīvāki – pašvaldības vai privātie muižu īpašnieki, Grinbergs pārliecināts, ka viss atkarīgs no konkrētiem cilvēkiem. «Ja ir cilvēks, kuram to vajag, kuram interesē šī lieta, kurš turpat uz vietas mācījies un izaudzis, tad arī rodas patriotisms, kas nosaka – būs objekts attīstāms vai ne. Ja pašvaldībā ievēlēti deputāti, kuri nāk no citurienes, visbiežāk nekāda attīstība nenotiek. Ir vairāki piemēri, kad atsevišķi cilvēki rūpējas par kādas bijušās muižas saglabāšanu, kur savulaik atradusies nu jau likvidēta skola. Rodas jautājums – kas notiks tad, kad šie cilvēki vienkārši pagurs? Vai būs pēctecība? Patiešām, reizēm viss turas tikai viena cilvēka puļiņu dēļ.»

Finansējums ir atruna

Finansējuma trūkums kāda objekta atjaunošanai vai uzturēšanai bieži vien ir tikai atruna, pārliecināts Roberts Grinbergs. Sak, mums nav naudas un kurš gan to darīs. Īstenībā tas ir kā sižets no slavenās Nacionālā teātra izrādes «Ar būdu uz baznīcu». Tur arī teica, ka nav naudas un kas gan to darīs. «Ja redzam, ka ēkai vienā vietā caurs kļuvis jumts, tad taču ir vajadzīga tikai viena loksne, ar ko caurumu nosegt. Ar to var un vajag sākt, tad ēka turpmākos desmit gadus būs saglabāta. Ja tā nedarām, tad pēc desmit gadiem situācija būs daudz sliktāka. Stāsts nav par simtiem tūkstošu vai miljoniem eiro, bet tikai un vienīgi par darbu.

Neviens arī negaida, ka visi objekti būs ar kristāla lustrām un marmora grīdām. Pietiek ar to, ka negāžas. Pašvaldības bieži saka – mums šī ēka nav paredzēta nekādām funkcijām. Mīļie, tai jau ir funkcija – kultūrvēsturiskais mantojums.»

Pa priekšu Igaunijai un Lietuvai

Speciālista vērtējumā situācija Latvijā, tajā skaitā arī Latgales reģionā, vērtējama labāk nekā pie kaimiņiem Lietuvā un Igaunijā tieši sabiedriskās aktivitātes ziņā. Lietuviešiem esot krietni aktīvāki privātie uzņēmēji, bet vairāk orientēti uz peļņu, nevis mantojuma sakārtošanu kultūrvēsturiskā izpratnē. Gatavi muižā kaut vai Disnejlendu uztaisīt, lai tikai cilvēki brauc. Igaunijā citādāk, jo tur arī seno muižu mazāk. Līdz ar to viņiem vieglāk tikt galā ar objektiem. Savulaik Igaunijā bija kopīgs projekts ar norvēģiem, kas ļāva muižās un pilīs saglabāt skolas. Latvijā lauku skolas, kas bieži atradās muižās, daudzviet likvidētas, bet ēkas palikušas, kā saka, karājoties gaisā, meklējot īpašnieku vai apsaimniekotāju.

Tomēr Roberts Grinbergs secina, ka Latvija ir priekšā daudzām citām Baltijas jūras reģiona valstīm ar lielo aktivitāti un interesi. Asociācijas rīkotos apceļošanas pasākumus un Legendu nakts pasākumus meģina kopēt Dānija, Vācija, Zviedrija.

VIEDOKLIS

Sanda Čingule, Latvijas Piļu un muižu asociācijas valdes locekle, pārstāv Latgales reģiona muižas:

– Runājot par gaidāmo sezonu, prognozes ir pāragras. Lai gan cilvēki grib ceļot, augsto degvielas cenu dēļ tālāku viesu apmeklējums var samazināties. Finansiālās lietas ir svarīgas – vai cilvēkiem būs rocība svinēt svētkus muižās un pilīs? Kopējā situācija no daudziem apstākļiem atkarīga, piemēram, pagājušā gada vasara bija lietaina, arī tas ietekmēja viesu skaitu. Muižu īpašnieki atzina, ka pērnais gads bijis smags. Arī šis, izskatās, finansiālās situācijas dēļ varētu būt tāds pats.

Pašlaik gatavojamies Apceļošanas akcijai. Palūkojoties jau pieteikto pasākumu sarakstā, redzams, ka Latgales muižās pieteikto notikumu nav daudz. Mani pārsteidz, ka no pašvaldību pārzinā esošajiem objektiem, piemēram, Preiļu pils, pieteikts tikai viens pasākums. Tas rāda, ka situācija vietējā tūrisma jomā ir kļuvusi smagāka.

Vēlos uzteikt, ka mūsu vietējiem muižkungiem jeb muižu un muižiņu apsaimniekotājiem ir augsta intelīģence. Viņi daudz ko zina, saprot un jūt, paši spēj aktivizēties. Agrāk neesam tikuši lutināti ar lielu tūristu plūsmu, varbūt tāpēc mūsos modies radošuma gars, lai savu sirdslietu uzturētu. ▣

Derētu saņemties

Sarunas gaitā asociācijas prezidents atzina, ka esot vairāki objekti, par kuriem var teikt – žēl, ka tā. Viens no tiem arī Latgalē. Savulaik ļoti aktīvi darbojusies Krāslava, bet nu virsroku ņēmusi inerce. «Krāslavā ir milzīga vērtība, ko varētu attīstīt ar daudz lielāku vērienu. Piekļusuma iemesls, visdrīzāk, ir manis iepriekš minētais aizrautīga cilvēka trūkums, kas notikumus bīda uz priekšu. Un tas, vai ir pareizais fokuss uz lietām.»

Svarīgs ir stāsts

Šovasar turpināsies piļu un muižu apceļošanas akcija. Vienīgā atšķirība, ka ceļotāji tiks aicināti uz pasākumiem. No maija līdz oktobrim būs izziņoti datumi, kuros pilīs un muižās notiks dažādas aktivitātes. Būs darba visai vasarai, saka asociācijas vadītājs, fokuss – uz izzināšanu un izglītošanu.

Kā piesaistīt apmeklētājus? Te ir vietā pieminēt, ka svarīgs ir ne tikai vizuālais tēls, bet arī stāsts, kas aizrauj. «Tam nav noteikti jābūt vēsturiskam stāstam. Var būt pilnīgi mūsdienīgs stāsts. Lūk, Ārdavas muižas jaunie saimnieki un viņu šodienas stāsts. Vietējā latvietē Maija un Īrs Džeimijs. Apmeklētājus, iespējams, nemaz neinteresē, kas muižā bijis agrāk – skola vai kolhoza kantoris. Viņus interesē Maija un Džeimijs, kā viņi šobrīd tur dzīvo.

Savukārt ar Arendoles muižu ir pavisam citādāk, bet tikpat interesanti. Faimjai un Arvidam savs stāsts un savs piegājiens dzīvei. Viņi bijuši ļoti aktīvi, nākuši pretī cilvēkiem, iemantojuši atpazīstamību. Ja Faimja būtu nemanāmi sēdējusi malā un nebūtu piedalījies saimnieču televīzijas šovā, kas par Arendoles muižu zinātu?» Roberts Grinbergs ir pārliecināts, ka saimniekiem pašiem sevi, kā saka, jānes saulītē.

Vajag plašāku skatījumu

Noslēgumā Latvijas Piļu un muižu asociācijas prezidents visiem, kas jau ir kļuvuši par kāda objekta saimniekiem vai tikai apsver to darīt, ieteica skatīties uz pilīm un muižām nevis kā uz vienu ēku, bet daudz plašāk – kā uz teritoriālu apbūvi. «Savulaik muižā ietilpa ne tikai kungu ēka, bet arī saimniecības ēkas – klētis, stāļi, kalpu mājas, pat baznīca un tuvējais krogs. Tas viss ir vērtība un mantojuma sastāvdaļa, ko nepieciešams attīstīt. Nevajag bēdāties, ja kungu māja nav saglabājusies, stāstu un tūrisma produktu var radīt ar pārējām ēkām. Tātad – acis plati vaļā!»

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Pilīm un muižām vajadzīgs STĀSTS ne vien par vēsturi, bet arī šodien» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds